

304. Ósagárd, Rákóczi út 56–93.

(Nógrád megye) R, Kk

Szennyvízberuházáshoz kapcsolódó szemléket folytattunk több napon át Ósagárd belterületén. A Rákóczi út 73. sz. ház kapualjában egy fúróaknát mélyítették, melynek hányójából igen sok badeni edénytöredék került elő. A metszetfalból kiderült, hogy egy nagy gödröt bolygattak meg. Az 56., 58., 59. és 67. sz. ház előtt a gerincvezeték ásásakor több objektumot bolygattak meg. A belőlük előkerült leletek egy része a badeni kultúrához köthető, míg a másik része késő középkori eredetű. A terület beépítettsége miatt feltárást nem tudtunk végezni.

BÁCSMEGI GÁBOR

305. Paks, Gyapa

(Tolna megye) Á, Kk

2003. március 24-én újra bejártam a tavaly azonosított templomhelyet. A szántott terület legmagasabb részén ismét sok építési törmelék észleltem; a gyanítható templomhely NyDNy-i részén néhány 4–5 cm vastag, 10 cm széles pelyvás anyagú vörös téglatöredéket találtam, a mészhabarcsos apró törmelék viszont az egész templomhelyen jelentkezett. Feltűnő, hogy a templomnak helyet adó domb É-i, Gyapa felé lejtő oldalán több embercsontot találtam, mint az általában sűrűbb temetkezésekkel jellemezhető D-i részén. A felszínen egy préselt bronzlemeztöredéket gyűjtöttem.

A templomhelytől kissé ÉNy-ra fekvő kiemelkedés szintén tavaly azonosított épülethely Ny-i oldalán 4–5 nagyméretű, 8-9-10×17-18-20 cm-es téglát találtam; környékükön néhány belső peremgalléros kályhaszemtöredéket gyűjtöttem. A két kiemelkedés közti terület laposabb, K-i felén kb. 5×10 m-es, jól elkülönülő területen egy tavaly nem észlelt törmelékes foltot figyeltem meg.

2003. június 30. és augusztus 6. között feltártuk a középkori Gyapa templomát és temetőjének egy részletét. A félkörös szentélyzáródású, Árpád-kori templom külső hossza 10,5 m, szélessége 6,3 m, átlagos falvastagsága 1 m. Alapozása döngölt agyag- és téglarétegek váltakozásával készült. Ebből a legtöbb helyen 4 téglasornyi maradt meg mintegy 80 cm mélységben, a Ny-i fal alapozásából azonban 5 téglasornyi is megőrződött. Utóbbi falal párhuzamosan, a hajó Ny-i részén hasonló technikával készült toronyalapozást tártunk fel, amely feltehetően behúzott tornyot tartott. Ez az alapozás még a templom használatának idején elpusztult, a bele- és rátemetett sírok tanúsága szerint. A felmenő falak téglából készültek, sok ablakszem-töredék pedig üvegezett ablakokra utal.

Idén 44 sírban összesen 46 csontvázat tártunk fel. A templombelsőben – kizárólag a hajóban – 17 sírban 19 váz nyugodott, a 8 bolygatatlan sír közül 6 itt került elő. A templom körüli temetőt főleg a szentélytől K-re kutattuk. Feltűnő a gyermeksírok szokatlanul magas aránya: a feltárt sírok majdnem felében (21) 14 év alatti gyermeket temettek el, a templomtól É-ra megfigyelt 5 sír közül 4 gyerek volt. Leletet 13 sírban (27%) találtunk, ebből 3

pérez, 10 pedig különböző viseleti elem (párta, veretes pártaöv, csontosöv, kapocs stb.). Külön említésre méltó az 5 db préselt bronzveretes ruhájú (?) 11. sz. gyermek-sír, valamint az 56. sz. sír csontosöv-készlete.

Szórványként nagy mennyiségű viseleti elem került elő a temetkezésekkel megsemmisített sírok földjéből: főleg különböző díszítésű préselt bronz párta-, pártaöv- és ruhaveretek, továbbá csatok, gyűrűk, gombok, gyöngyök stb. A kartartást 31 esetben tudtuk megállapítani; legtöbbször, 9 esetben a test mellett kinyújtott kézzel temették el a halottakat.

Az ásatáson részt vett Rácz Miklós (ÁMRK) és Batizi Zoltán.

K. NÉMETH ANDRÁS

306. Paks, Páli-szőlők

(Tolna megye) Kö

Egy madocsa magánygyűjtő által azonosított lelőhelyen 2003. október 8-án és november 14-én végeztem terepbejárást. A Cseresznyés felé vezető kövesútról a Dunamenti tsz mögött lekanyarodó földesúttal pontosan szemben, a Páli-patak D-i oldalán húzódó, enyhe dombvonulat D-i végén, környezetéből jól láthatóan kissé kiemelkedő magaslaton, az U alakban elhelyezkedő gazdasági épületek középső tagjával pontosan szemben, közepes sűrűségben mészkő- és kevesebb téglatörmelékkel figyeltünk meg. Köztük néhány római tégladarabját, embercsontot közepes sűrűségben, apróra vágva találtunk. A templom körül a faluhely egészen a tsz kerítéséig húzódik, a templomtól É-ra azonban nem sokkal megszűnik.

A Páli-szőlők dűlőnév és a lelőhelynek helyet adó domb aljában folyó Páli-patak feltehetően a középkori forrásokból nem ismert Páli falu emlékét őrizte meg.

K. NÉMETH ANDRÁS

307. Paks határa

(Tolna megye) B, LT, Ró, Kö, Tö, I

Dózsa Gy. u. 21.: 2003. május 15–30. között régészeti felügyeletet tartottunk. A szórvány római edény lelőhelyeként ismert telken nem került elő régészeti objektum a beépítés során.

Dunakömlőd, Árpád u. 8.: 2003. április 30-án szórvány római sírkötőredéket szállítottam a paksi múzeumba.

Dunakömlőd, Botyánsánc: 2003. március 19-én szórványként előkerült bronzkori bögrét ajándékoztak a Városi Múzeumnak.

Dunakömlőd, Juhász-völgy: 2003. március 28-án terepbejárást végeztem a Dunakömlőd É-i vége fölött a 6-os út alatt átfolyó, a Dunakömlődi főcsatornába folyó patak két oldala mentén. Ismeretlen korú, néhány cseréppel jelzett kis lelőhelyet azonosítottam.

Gyapa, Blahér Kft. telephelye: 2003. május 15-én földmunka során ismét megbolygatták a kelta temető újabb sírját, ahonnan üreges bronz lábperectöredék, nagyméretű, korsó alakú urna és egy kis, kannelúrázott falú